UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifideliu[m]

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De sacramento matrimonij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

Visual Library

¶ Sciendū ꝙ ex iā dictis certiſſime cō/
ſtat ꝙ ſacerdos fornicariꝰ etiā q̄ntūcun/
ꝗ occultꝰ. vl' etiā ſacerdos ex̄ns ſciēter
in quocunꝗ pcc̄o mortali nō dū ꝯtri
tus nec dignā agēs pniām ꝓpter hoc ſi eo
ꝙ baptizat ā abſoluit ꝯfitētes vl' p̄dicat
aut mrīmonia ſolēnizat: vel ſacrm̄ eu/
chariſtie vl' extreme vnctionis p̄bet. vel
mortuos ſepelit. aut mulieres poſt ꝑtuȝ
ītroduc̄. vl' aquā. vl' ſalē ī dn̄ica exorci/
zat. aut ꝑplm̄ aſꝑgit. vl' cādelas in feſto
purificatōis aut ramos ī die palmaꝝ vl'
ignē aut cereū vl' baptiſmū in vigilia pa/
ſche vl' pēthecoſtes bn̄dicit. vl' qđ ma
ius oīb᷒ his ē miſſaȝ celebrat. aut ſacrm̄
euchariſtie ꝯſecrat atꝗ ſumit. In oīb᷒
iſtis necnō actib᷒ alijs q̄ ſacris ordinib᷒
ſtȝ annexi. aut in q̄libet ipoꝝ ſingularit'
quēlibet exercēdo peccat mortalit'. Et
totiēs q̄tiēs aliquē actū vt miniſter eccl'e
exequit' ⁊ exercet Sic ex dictꝫ ſcti Tho.
đ aqno. vt ſup̄ manifeſtiſſime cōprobat'
ac etiā nō ſolū in p̄ſcriptis actib᷒. ħ etiā
ſm Dyoniſiū qn̄ ⁊ q̄tiens ad aliquem
hmōi actū exercendū aliquā veſtē īduit
ſiue ſumit. vt vl' albā vl' manipulū vl' ſto
lā aut caſulā. aut alias ſacras veſtes cō/
munit' vl' diuiſim. Qđ reuera ſatȝ ē hor
rendū ⁊ ſtupēdū atꝗ etiā ꝑiculoſuȝ val/
de. In tali videlicet ſtatu atꝗ dignitate
toꝝ tātis criminib᷒ ſubiacere atꝗ īplica/
ri. Vn̄ nō īmerito đr. Quāto altior gra
dus tāto ſublimior caſus. F ¶ Sa
cerdos incōtinēs ⁊ fornicariꝰ ē ſuſpēſus
ipo iure. ⁊ miſſa eiꝰ nō debet audiri. vt
pȝ extra de cohabitatōe clericoꝝ ⁊ muli/
erū. c. veſtra. Audiēs āt miſſam eiꝰ pec/
cat mortalit'. ſm Tho. i. x. q̄dlibeto. q.
8. Hoc āt itelligit' de publicis fornica/
rijs. Querit' ſi talis celebret: vtꝝ fiat ir/
regularis. Rn̄deo ꝙ ſic. Hec Wilhelmꝰ
Querit' vtꝝ eps poſſit cū talib᷒ diſpēſa/
re. Rn̄deo ꝙ ſic. Ex q̄ diſpēſatio in ħ ca
ſu nō eſt ꝓhibita. Et iura q̄ inueniunt'
in ꝯtrariū illa p̄tēdūt đ ſuſpēſo ab hoīe:
nō a iure. q2 iura benigniꝰ ſolēt agē ꝯ̄

hoīes. Hec Wilhel. Querit' vtꝝ clerici
q̄ expēdūt patrimoniū crucifixi cū mere/
tricib᷒ teneant' ad reſtitutōem. Rn̄deo
ꝙ clerici q̄ res eccl'ie dāt nō ſolū meretri/
cib᷒. ħ etiā hiſtrionib᷒ vl' etȝ ſuis ꝯſāgui/
neis nō ꝓpt' naturā ſuſtētandā: ħ vt fact
ant eos diuites de patrimonio crucifixi
raptores ſunt. ⁊ tenent' ad reſtitutōem.
B ¶ Querit' vn̄ faciāt reſtitutiōem.
Rn̄deo ſi hn̄t patrimoniū ſecl'are. vl' ali
q̄d de artificio vel labore manuum: de
iſtis poſſunt reſtituere. Sed de reb᷒ ec/
cleſie n̄ ſufficit reſtituere q2 quicq̄d eis ſu
pereſt ſcȝ ſupra victū ⁊ veſtitū. hoc debet
dari pauperib᷒. Niſi tūc ſubtraherēt ſi/
bi de neceſſarijs. vl' niſi res quas habu
erunt đ patrimonio vel de artificio expē
diſſent in vſus eccl'ie. Hec Wilhelmus.
Vtrū concubine ſacerdotū tenēatur re/
ſtituere que a ſacerdotib᷒ pro tali illicito
ope recipiunt. Reſpondeo ſꝫ Raymū
dum ꝙ ſic. Nam fornicarie ⁊ huiuſmo/
di turpes perſone tenēt' reſtituere ipſi
eccl'ie: niſi forte eis fuerit datum cauſa e/
lemoſyne in ſumma neceſſitate. q2 tunc
fuit debitū. Idē Hoſtien̄. Queritur. ſi
notoriꝰ fornicator poſſit abſoluere. Rn̄/
deo ꝙ non. q2 ſuſpēſus ē quo ad ſe ⁊ etiā
quo ad alios. vt habetur extra de coha
bitatōe clericoꝝ. c. queſitum. Et ſciēdū
ꝙ magiſter in cōpendio theologice veri/
tatis dicit ꝙ̄uis oēs ſacerdotes habeāt
claues: nō tn̄ omnes pn̄t ligaē ⁊ ſoluere
ſicut excommunicati. ſuſpenſi ⁊ heretici
damnati. hoc āt non eſt ꝓpt' defectū or/
dinis: ſed quia non habēt materiaȝ. ſcȝ
ſubditos qui auferūtur eis cū excōmūi/
cant'. poſſunt tamen baptizare. q2 hoc ē
ſacramētū neceſſitatis. poſſūt quoꝗ ta
les euchariſtiā ꝯſecrare. q2 hoc ſubſtan
tialit' adheret ordini. ligare aūt ⁊ ſoluere
adheret ordini accidentalit'.

¶ De ſacramēto matrimonij.

Matrimonium honorauit deus
multipliciter. Primo in hoc. ꝙ
ipſe per ſe inſtituit. Secundo.

in loco digniori q̄ ſub celo eſt hoc ē in pa
radiſo. Tertio in ſtatu innocētie. Quar
to. q̄ naſci voluit de btā virgine que fu/
it in ſtatu matrimonij ꝯſtituta Quinto
q̄ pn̄s voluit eſſe in nuptijs cū mr̄e ⁊ di/
ſcipulis ſuis Et ibi oſtendit deitatē ſuā
mutando aquā in vinū in ꝯſpectu diſci/
puloꝝ ſuoꝝ. Sexto q̄ eſt vnū de ſepteꝫ
ſacramētis eccl'ie. Et qꝛ de⁹ matrimoni
um iā ſolemnit̄ honorauit expedit oīno
vt hoīes qui in ſtatu matrimonij ad re/
gnū celoꝝ venire deſiderant. deū i matri
monio rehonorent. Quicunqꝫ ḡ iuſte ⁊
legittime vult ſtare in matrimonio: ⁊ vt
ſaluet̄ in matrimonio tria ad hoc ſūt ne/
ceſſaria. Unū an̄ nupcias ⁊ hoc ſpectat
ad iuuenes ⁊ virgines qui adhuc nō ſūt
in matrimonio: ꝫ intendūt adhuc ꝯtra/
here. Scōm in nuptijs īchoādo. Ter
ciū poſt nuptias inchoatas qūo in ma/
trimonio ſit viuendū B ¶ Primū
eſt: vt ante inchoatōeꝫ nuptiarum diu
ſe preparent: vt digne hoc ſacramentū
inchoent ⁊ ſuſcipiant. Ad ſuſceptionem
eī̄m cuiuſlibet ſacramēti debet p̄cedē de
bita p̄paratio. Qꝛ q̄cunqꝫ vnū de ſeptē
ſacramētis recipit in pcc̄o mortali: pec/
cat mortalit̄. Ut pꝫ diſt. 40. multi. et
25. illud. xi. q. 3. Audi. Sic ⁊ ſacerdos q̄
porrigit aliud ſacr̄m i pcc̄o mortal pec
cat mortalit̄. Un̄ ante inchoatōem nu/
ptiaꝝ debēt ſe p̄parep verā ꝯtritōem et
purā cōfeſſionē. tā q̄ꝫ tp̄e paſche ad p̄ce
ptōem ſacramēti eucharíſtie. qꝛ mr̄imo
niū eſt tā bene ſacr̄m ſicut eucharíſtia.
¶ Scōm: vt nuptias inchoent cum ti/
more dn̄i. Un̄ Thobie. 6. dixit angel⁹
raphael ad tobiā iuniorē. Accipias vir
ginē tuā cū timore dn̄i amore filioꝝ ma
gis q̄ꝫ libidine duct⁹. Nuptie debēt ce/
lebrari deuote nō cū ludis ⁊ pſonis īho
neſtis: ſicut mod⁹ ē pluriмoꝝ: ꝫ cū hone
ſtis hoīb⁹. Et ad hoc debēt paupes in
uitari: vt int̄cedant p ſponſo ⁊ ſponſa.
Tunc xp̄s mutat aquā in vinū. i. vitaꝫ
hanc inſipidā i celeſtē leticiā. Un̄ ioh.
ij. Nuptie facte ſunt ī chana galylee. et
erat mat̄ ihū ibi. vocat⁹ eſt aūt ihs ⁊ di/
ſcipuli ei⁹ ad nuptias. Et hoc fit i pau/
perib⁹. Un̄ď xp̄s ďr de paupib⁹. Qui
vos recipit: me recipit: ⁊ q̄ vos ſp̄nit me
ſpernit. Et iteꝝ in euā. Q̄ď vni ex mini
mis ⁊c̄. Et cū mr̄imoniū inchoat̄ tūc de
bēt ſe ꝯtinere p tres dies ab actu matri/
mōiali. Et hoc docuit raphael thobiaꝫ
iuniorē qū debuit ꝯtrahere cū ſara v̄gi
ne dicēs. Cū ingreſſus fueris ad v̄ginē
tuā: p tres dies cōtinēs eſto ab ea. Sic
parētes deberent informare ſuos filios
ſicut āgel⁹ raphael docuit thobiā ⁊ ſarā
⁊ hoc erit hominivalde meritoriū. ⁊ ďo
valde acceptū q̄ deū ī hoc honorat ſub
trahēdo ſibi illā delectatōem ob reuerē/
tiā dei p triduū. Sciendū tn̄ q̄ hoc non
eſt preceptū ꝫ bonū ꝯſiliū. Iteꝫ debent
ꝯtrahere cauſa plis. ⁊ ſic ꝯſtitutū ē a ďo
in padiſo: cū dixit ad adā ⁊ euā. Gen̄ i.
Creſcite ⁊ multiplicamini. Hic rep̄hē
dunt̄ illi q̄ non honorē querunt dei: nec
multiplicatōem hoīm: ꝫ ſuā peſſimā vo
luptatē ⁊ libidinē exequendā. Et int̄ il/
los eſt diabol⁹. Un̄ angel⁹ raphael di/
xit: vt h꞉ Thobie. 6. Qui ita cōiugia ſu
ſcipiunt: vt deū a ſua mēte excludant: ⁊
ſue libidini vacent: ſicut equus ⁊ mulus
ſup hos demon hꝫ ptātem. Hic etiam
rep̄hendunt̄ antique vetule ⁊ ſteriles q̄
iuuenes maritos in matrimoniū ꝯſtitu/
tos aſſumūt ad exequendā ſuā libidinē
Et etiaꝫ iuuenes mariti illas antiquas
vetulas ſibi aſſumūt p̄pt̄ ſua tp̄alia. Et
ſi illa vetula illā delectatōem ⁊ iſte iuue
nis iſta tp̄alia p̄ponūt dilectioni dei ⁊ ſa
luti aīe ſue: ambo peccāt mortalit̄. Er/
go in ꝯtrahēdo mr̄imoniū p̄ncipal'intē
tio dꝫ eſſe honor dei ⁊ augmētatio ſecl'i
Et eſt vna cauſa de illis cauſis q̄re non
bene ſuccedit aliq̄b⁹ in matrimonio qū
p̄ncipalit̄ non querūt deū. C ¶ Et
ſciendum q̄ ſunt ſeptem cauſe quare ali
quib⁹ non bn̄ ſuccedit in matrimonio.
Prima cauſa eſt qꝛ contraxerunt cauſa

libidinis. ⁊ nõ cauſa plis. nec ꝓpter deũ
¶ Scḋa quia ↄtraxerunt tempe int̃dicti. vt habetur extra de matrimonio cõtracto contra interdictũ ſancte eccleſie. xxxiij. q. 4. nõ oportet Tempus in quo ꝓhibitũ eſt nuptias celebrare eſt triplex Prima eſt a prima dñica aduentus vſq̃ ad epiphaniã. Secũdũ a ſeptuageſima vſq̃ ad octa. paſche. Tertium tribus diebus añ aſcenſionem vſq̃ ad oc. penthecoſtes. Et qui contrarium facit: peccat mortaliter: ſi facit ex contemptu. ⁊ ſine diſpenſatione. Et nec decan⁹ poteſt in hoc diſpẽſare ſ̃m ius canonicum ergo multominus plebanus ¶ Tertia cauſa eſt quãdo non parem ſibi aſſumit in matrimonium: ſicut quando nobilis ignobilem. iuuenis antiquam. ⁊ diues pauperẽ. ⁊ ſic de alijs. Et illi raro bene concordant. ⁊ interduꝫ nõ bene ſuccedit ꝓpter inequalitatem Ergo equal' eq̃leꝫ ſibi aſſumat. Vñ Ariſt. i. ḋ generatiõe ⁊ corruptiõe. Similia ſe bene compatiuntur. Quarta cauſa eſt q͛ in peccato mortali contraxerũt ⁊ ſe ante non preparauerunt ad contrahendũ digne matrimonium. ſcꝫ ꝑ veram cõtritionem ⁊ confeſſionem puram. Quinta cauſa eſt: qñ contrahit cum illa que vouit deo virginitatem. quia tunc ſpõſa chriſti effecta ẽ quem ſibi elegit pre omnibus viris vñ ipſa male facit quia ſpernit chriſtũ ſponſum ſuum quem elegit: et alium pro eo ducit qui eſt minus bonus: minus pulcher. minus nobilis. minus diues. Ipſe etiam maſculus male facit cõtrahẽdo cum tali virgine que vouit. quia aſſumit ſibi ſponſam ſummi regis Ergo chriſt⁹ qui eſt ſummus rex vindicat ſe in eis.
Ergo quando eſt ſuſpiciũ de vna q̃ vouit virginitatem. tũc diligenter interrogandum eſt an ſic ſit anteq̃ contrahat. ⁊ ſi ſic eſt nullo modo contrahat cum tali quantumcunq̃ diues ſit. Sed potius debet recipere vnam pauperem que eſt libera. ⁊ non reſtricta voto virginitatis. Et inſuper omnes qui dant conſilium ad tale matrimoniuꝫ grauiter peccant qñ ſciunt eam vouiſſe ꝟginitatem:
¶ Sexta cauſa eſt quando contrahit cum vna ꝑ verba de pñti: ⁊ poſtmodum aliam ducit. hoc eſt magnum peccatuꝫ ⁊ valde periculoſum. Primo quia talis ſemper adulteriuꝫ committit quotiens actum matrimonij cõmittit vel exercet cum ſecũda Secũdo quia omnes pueri talium ſunt illegittimi ⁊ ſpurij Tertõ q͛ nunq̃ poteſt abſolui a peccatis: niſi ſeparet ſe a ſecũda. ⁊ redeat ad primam D ¶ Septima cauſa qñ ↄtrahit cuꝫ vna que eſt de progenie vitioſa. ⁊ h̃ principalit̃ propter temporalia: vt cuꝫ quis contrahit cum filia vſurarij. ⁊ ſic de alijs Quondam conſuetudo erat quãdo q̇s filiam ſuã cum vno deſponſare voluit. tunc interrogauit. Primo vtrum talis ſponſus de bonis et iuſtis parentibus natus ſit: qui habent bonam famaꝫ: fidem rectam ⁊ timẽtes deum. Secũdo vtrum ipſe ſponſus ſit ꝟtuoſus. vtrum humilis aut ſuperbus. iratus an mitis vtrũ luſor. potator. blaſphemus. vel timens deũ. Tertio quomodo bona dotalia lucrata ſunt. iuſte vel iniuſte. vl' cũ mendacijs. vel cũ vſura vel cũ ludo vel fraude vl' cũ mẽdacijs ⁊ ſic ḋ alijs. Sic ſili mõ qñ quis filiã alicuius debebat recipere in vxoreꝫ: illa tria predicta diligenter interrogabantur. ſed heu modo vendunt pueros ſuos. ⁊ faciunt form̃ ſicut ipſi ſolent equos vendere ⁊ emere. ſic ⁊ pueros vendunt. Non querunt quomodo iſta temporalia lucrata ſũt. Sed ſolũmodo quantũ habet dare. dicendo Ego tantuꝫ dabo filio meo. ⁊ tu tantuꝫ dabis filie tue. Et ſic iſta tẽporalia ſunt principalis intentio quod eſt contra deum qui dicit. Ego ſum alpha ⁊ o. principium ⁊ finis. quia deus debet eẽ pñcipalis intentio in omnib⁹ agendis. faciẽdis vel omittẽdis. Nõ vbi radix mala eſt: quõ fructus bonos ꝓferat: Sic qñ

pꝛincipiū ē vitioſum qūo finis bonꝰ ēit.
Sciēdū ꝙ q̇cūqꝫ filiā ſuā vni vſurario
deſpōſat: illā filiā dat in eťnā dānatōēꝫ
ꝛ oēs heredes q̇ de ea naſcituri ſūt: ſi ſci/
enť illas res iniuſte acq̇ſitas poſſideāt.
Sic ſiľi mō intelligendū eſt de filio qui
ꝯtrahit cū filia vſurarij. Sꝫ ſi diceres:
qūo hereditabo ſalua ꝯſcientia illa bōa
q̄ hereditario iure ꝯtingūt. Rūdeo ꝙ
teneris interrogare ꝛ ꝑſcrutari qūo illa bo
na lucrata ſūt: ꝛ volūtatē hr̄e: ꝙ ſi aliq̇d
ibi iniuſtū inueneris. ꝙ illud reſtituere
velis illis qui vere heredes ſunt.

¶ Qūo in mr̄imonio ſit viuendū. E.

Tertio vidēdū eſt q̄liť poſt nupti
as inchoatas viuere debeāt vſ/
qꝫ ad mortē. Pro q̄ ſciēdū ꝙ ſe/
prē debet hr̄e viuētes ī mr̄imonio vt ſal/
uenť in ſtatu mr̄imonij. Primo dn̄t hr̄e
dilectiōem ad inuicē. Ad ephe. v. Uiri
diligite vxores vr̄as ſicut xp̄s eccľiam.
Sꝫ q̄tis debet eſſe dilectio inť viꝝ ꝛ vxo
rem eiꝰ? Rūdeo ꝙ dilectio viri ad muli
erē ꝛ ecōuerſo dꝫ excedere oēm dilectōēꝫ
huiꝰ mūdi. Et h̄ figurať in anuli ſubar/
ratōe. Ille anulꝰ ſignat ꝯiunctōēꝫ viri ꝛ
mulieris. ꝛ amorē eorūdē. Debet āt anu
lus iſte eſſe aureꝰ ꝛ rotundꝰ in q̄rto digi
to poſitꝰ. Aureꝰ idō dꝫ eſſe. q2 ſicut auꝝ
excellit om̄e metallū: ſic amor ille ceteros
amores huiꝰ mūdi dꝫ excellere. Geñ. ij.
Hoc nūc os ex oſſibꝫ meis: ꝛ caro d̄ car
ne mea. Quāobrem relinquet hō pr̄em
ꝛ mr̄em: ꝛ adherebit vxori. Queriť vtrū
vir teneť plus diligere vxorē q̄ꝫ ꝑentes.
Reſpondeo ꝙ ſic: ſed plus debet hono
rare parentes. Secūdo anulus dꝫ eſſe
rotūdus ad oñdēdū ꝙ amor ille dꝫ hr̄e
ꝑpetuitatē ſic ꝙ nunq̄ꝫ finiať niſi ꝑ mor/
tem: imo ꝛ poſt mortē dn̄t ſe diligere ꝙ
vnꝰ ſubueniat alteri ꝑ ſuffragia. F

¶ Tertio in quarto digito dꝫ eſſe poſi/
tus: vt oñdať ꝙ amor iſte dꝫ hr̄e ꝑcor/
dialitatē. Dicunt em̄ phiſici ꝙ quedaꝫ
vena ꝓcedit a corde in quartū digitum.
Ergo anulꝰ iſte poniť in q̄rtū digitū: vt
amor ꝯiugū dꝫ eſſe fideľ ꝛ ꝑcordiaľ. Sꝫ
diceres in q̄ dꝫ vir oſtēdere dilectōēꝫ vx/
ori. Rūdeo ꝓmo in hoc ꝙ nō dꝫ eā iniu
ſte turbare nec ꝟbo nec facto. Uñ Coľ
iij. Uiri diligite vxores vr̄as. ꝛ nolite a/
mari eſſe ad illas. Cōtra h̄ faciunt: q̇ ra
ro vel nunq̄ꝫ aliq̇d ꝟbū amicabile loquū
tur ſuis vxoribꝫ. Itē ſcđo in h̄ ꝙ ipa vx/
or in oibꝫ dꝫ ita bene hr̄e quo ad neceſſa
ria vite: ſicut ipe vir. Q2 ꝺm dictū xp̄i iā
non ſunt duo: ſed vna caro. Sꝫ ſic̄ vnū
membꝝ ꝯdiuidit cū alio: ſic vir cū vxore
ꝛ ecōuerſo. imo cū ipa mulier ē pꝛegnās
vľ in puerperio iacēs: tūc vir debeꝫ ſibi/
ipi ſubtrahere. ꝛ vxori ſubuenire. ꝛ hoc
ꝓpter pueꝝ quē lactare dꝫ. Sꝫ diceres
qūo vxor dꝫ oſtendere charitatē viro ſuo
Rūdeo ꝓmo in hoc ꝙ ipa debet hono/
rare virum ſuum exemplo marie: vt ha
betur. Lu: ij. vbi dixit maria ad puerū
ihm qñ inuenit eum ī templo. Ecce pa/
ter tuus ꝛ ego dolentes querebamꝰ te.
Ubi ꝓmo nominauit ioſeph ipm hono
rādo: vt in hoc exemplū daēt vxoribꝫ ſu
os viros honorandi. Contra h̄ faciunt
ille vxores: que contemnūt viros. vľ ꝓp/
ter antiquitatē vel ꝓpter paupꝛtatem. et
ſic de alijs. Sed ipa beata virgo q̄ꝫuis
eſſet iuuenis. pulchra ꝛ nobiľ. tamen ip
ſa honorauit ioſeph q̇ fuit pauper ꝛ an/
tiquus. Secundo in hoc ꝙ debēt obe/
dire ſuis maritis in omnibꝫ licitꝫ. i. Pe.
iij. Mulieres ſubdite ſint viris. Itēꝫ di
xit deus ad euam. Geñ. iij. Sub pote/
ſtate viri eris. Ergo mulier exiſtens ino
bediens viro ſuo pertinaciť ꝛ ex contē/
ptu peccat mortaliť. ¶ Scđm qđ dn̄t
habere in matrimonio cōſtituti eſt ꝙ de
bent pacifice ſimul viuere ſicut angeli in
celo. ꝛ hoc eſt valde acceptū deo ꝛ hoībꝫ
ꝛ deꝰ habitat cū eis. pš. In pace factꝰ
eſt locus eius. Et ꝓſperabiť eis in oībꝫ
q̄ntum eſt pro ſalute anime. Si vero al/
ter illoꝝ eſt malicioſus. iracundꝰ. impa/
tiēs. venenoſus vt ſꝑens. ꝛ diſcordās
ſic̄ diabolꝰ in inferno: alť ipm ſuſtinere

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

debet patient. ⁊ iſte impatiēs purgabit
te a pccīs. ⁊ erit h tu⁹ diabol⁹. vt ī futu/
ro alij diaboli nullā poteſtatē in te exer/
ceant. Qꝛ ſcriptū eſt. Nō punit de⁹ bis
in idipm. Vñ etiā dñs dī p ꝓphaꝫ. Af/
flixi te ſupple in pñti. ⁊ nō affligā te vl/
tra. id eſt in futuro. Ergo mulieres hñt
voceſ lenes: ⁊ ligant collum cum peplis
mollib⁹. in ſignū vt dulciter reſpondere
debent ſuis iracūdis viris: ⁊ temperare
cum ſuis mollib⁹ reſponſis maliciam et
iracūdiam ſuoꝝ maloꝝ viroꝝ. Si auteꝫ
ambo ſunt ī culpa: ambo damnabunt
⁊ diabolus habitat h cū eis. Et ipi ī fu/
turo habitabūt cum eo ī inferno. Quia
hic ſimul litigant ⁊ diſcordāt ⁊ viuunt in
ſimul ſicut canis ⁊ cattus: gallus et gal
lina. qui tamē qñꝗ aſſueſcūt ex cōtinua
cohabitatione vt pacifice ſimul ſtant.
Sed illi per longum tempus nō aſſue/
ſcunt. Si autem vxoꝛ eſt in culpa. ſcꝫ ꝙ
eſt iracūda. tūc bonus vir facilius ſuſti/
neret decē vicinos ſibi aduerſarios ꝗꝫ ta
lem vxorem iracūdam ſolam. Scriptū
eſt. Eccl. 25. Non eſt ira ſupꝛa iraꝫ mu
lieris. Et hoc fit ꝓpter fragilitatē ſexus
Paup em̄ eſt ille vir q̄ habet rixoſaꝫ vx/
orem: quia ſtillantia domus nō dat req
em inhabitanti: ſic talis mulier viro ſuo
Et qñ illi in matrimonio ꝯſtituti ſimul
litigant. de hoc diaboli letantur. qꝛ nihil
ſimili⁹ actib⁹ demonum: ꝗꝫ litigare. Et
tales durā vitam ducūt ⁊ infelices ſunt
hic ⁊ in futuꝝ. Ꝫ qñ pacifice ſimul viuūt
de hoc gaudet chꝛiſtus ⁊ omnes ſancti.
Quia Math. 18. dicit. Ubi duo vel
tres fuerint ꝯgregati in noīe meo. ibi ⁊c̄
Et tales bñ habēt quo ad corp⁹ ⁊ quo
ad aīam. ⁊ quo ad tpalem ſubſtantiam
Vñ ſalomon. Prouer. xvij. Melioꝛ eſt
buccella panis ſicca cum gaudio: ꝗꝫ do/
mus plena victimis cū iurgio ¶ Terci/
um eſt qđ debent habere ī matrimonio
ꝙ vnus non deuiet ab alio. quia hoc eſt
vnum de maximis peccatis. In ſignuꝫ
huius ioſeph magis voluit incarcerari
ꝗꝫ in adulterium ꝯſentire. ⁊ ſuſanna po
tius voluit occidi ꝗꝫ adulteriuꝫ cōmitte
re. vt habet Dañ. xiij. Quō aūt adultēi
puniāt corpalr. ſpūalr ⁊ tpalr. h q̄re añ
ī ſexto pcepto. D ¶ Qrtū qđ dñt hre ī
mrimonio ē ꝙ dñt eē patiētes ī laborib⁹
vt vn⁹ iuuet aliū: vt iuſta bona cuꝫ ſuis
laborib⁹ acquirāt ⁊ poſſideāt. Ideo ſiſt
in iuuētute cōueniūt: vt fortit laborent
p victualib⁹ ⁊ neceſſarijs Vñ ps̄ Labo
res manuū tuaꝝ qꝛ mādu cabis beatus
es: ⁊ bñ tibi erit. Itē in educatione filio
rū dñt eē patiētes ⁊ ſe mutuo iuuaē. G
¶ Querit vtꝝ labor ſit meritori⁹ quem
parētes hñt cū pueris. Rñdeo ꝙ ſic dū
modo talis intentio ſit in parentib⁹ ꝙ in
tēdāt pueos enutrire ad honorē dei: vt
boni fui xpi fiant: ⁊ ipi pentes ſint ī gra/
tia: tūc oēs labores quos habēt cū pue
ris cedūt eis ad meritū. ſcꝫ balneādo la/
ctādo. lauādo. vigilādo. portādo. iuol
uēdo. leuādo. cibādo. informādo. corri
gēdo qñ delinquūt ne ampli⁹ deū offen
dant. Iſta omia erūt eis meritoria. Si
militer ⁊ pat q̄ ſollicitudiem ⁊ laborem
ſuſtinet p vxore ⁊ pueris nutriēdis. om/
nia tlia fiūt ſibi meritoria. Vñ apl's dī
Scimus qm̄ diligētib⁹ deū oīa coopan
tur in bonum. Et quando actus matri
monij eſt peccatū ⁊ quādo non. h quere
añ. vi. F. ¶ Quintū qđ debēt habere ī
matrimonio ē tpantia ⁊ honeſtas ī actu
cōiugali abſtinēdo ī tempoꝛib⁹ q̄b⁹ abſti
nendū ē. ⁊ ſūt qnꝗ tpa in q̄b⁹ abſtinēdū
eſt ab actu cōiugali. hoc quere añ. 6. G.
¶ Sextum eſt ꝙ debēt ſibi īnuiceꝫ fide
les eſſe ī tpalib⁹. ambo em̄ debēt eē dñi
ſuaꝝ reꝝ. Exemplo apoſtolorum d q̄b⁹
legitur. ⁊ erant illis omnia communia.
Quia ſicut dicit chꝛiſtus in euangelio.
Math. 19. Jam non ſunt duo: ſed vna
caro. ſcꝫ vir ⁊ vxoꝛ. Quō ꝫ tpalia inter
ipos dñt eē diuiſa Cōtra h faciūt mulie
res q̄ furāt virꝫ ſuis: ⁊ illa ſic furata ma/
le expēdūt. ſ. ī ſupbia ī peplis. ⁊ ī cingul
Et qñ ipe vir ē remote vltra mare ī mer

cātījs:ipā vxoꝛ ē īꝫuiuījs .H. ¶ Vtꝝ moꝛtalitͤ peccat vxoꝛ furando viro ſuo: Rñdeo ſi male expēdit. ſcꝫ ad peccādū ſicut ſi daret vni cā alliciendi eum ad turpem actum:ſic peccaret moꝛtalitͤ. Et ille qui ſic recipit talia munuſcula ꝓpter talem turpem actum a tali muliere: tenetͬ in foꝛo conſcientie reſtitueͤ marito ipſius mulieris. immo qui ſcienter faceret vͥl vēderet talia munuſcula tali mulieri quaꝫ ſcit ſcientͬ velle abuti grauitͤ peccat: Similitͤ ꝛ nunci⁹ q̄ poꝛtaret talia munuſcula ſcientͬ q̄ darentͬ ꝓptͤ talē turpē actum grauitͤ deū in hoc offenderet. Itē ꝯtra hoc faciūt illi mariti q̄ pludūt bona ſua vel in tabernis ſe iebriāt. ꝛ ſic male expēdunt bona illa de quibus vxoꝛ cū puerꝭ viuere deberet. Sed nō ſic faciendū eſt ꝓboꝛ honeſtoꝛ diſcreto viro:qui debet ferre vinuꝫ ad domū ꝛ bibere cum vxoꝛe pꝛopꝛia. ꝛ poſt hoc deum collaudare:et regratiari ipi deo omipotenti: qui te ſic cibauit ꝛ potauit. Vtruꝫ mlͥer debeat furari viro ſuo:vt inde elemoſinam faciat. hoc quere añ. vij .H. Et de illis viris que recludunt omnia bona ſua ab vxoribus tanq̄ȝ ab extraneis. quere ibidem ¶ Septimuꝫ quod debēt habere illi q̄ ſunt in matrimonio eſt debita ꝛ honeſta educatio filioꝛum vt eos ī bonis inſtruant. Vnō ſciendū ꝙ parētes pncipalitͤ tenentur tria ſuis pueris Pꝛimo debēt eos infoꝛmare ꝙ innocentiam ſuam et puritatem deo offerāt. qꝛ hoc eſt ꝺo val de acceptū. Item pꝛecepta dei. patͤ noſter. ꝛ ſymbolū. ꝛ debent eos ad ecclͥaꝫ ducere. vt verbū dei audiāt. quia verbū dei eſt cibus anime. Item deū diligē et eum timere in omnibus verbis ꝛ factis Sed heu ſepius contingit ꝙ parentes per ſe ignoꝛant pꝛecepta dei: ꝛ quando q̄ȝ ſymboluꝫ. ꝛ poti⁹ ducūt eos ad choꝛeas q̄ȝ ad eccleſiam. Et quandoq̄ȝ aliqui pentes infoꝛmāt ſuos pueros quō ſupbe incedere debeāt. ꝛ quō mūdo placere ſtudeāt. Inſup eis malū exēplū pbēt. ſcꝫ iurādo blaſphemādo. maledicēdo. ꝛc̄. Et tales pentes rei erūt oīm peccatoꝝ iſtoꝝ. q̄ ex mala infoꝛmatōe vͥl malo exēplo filij ſic diſcunt. Scdō parētes tenentur pueros coꝛrigere. Quō aūt pueri coꝛrigēdi ſūt. hic quere. 4. E. Tertio pentes tenentͬ hereditare res iuſte acquiſitas filijs ſuis. hoc q̄re ſup̄. 4. B.

¶ Tractatus de ſeptem ſacramentis explicit.

Incipit tractatulus de ſeptem donis ſpūſſancti.

SEptē ſūt dona ſpūſſancti que ideo ſunt ſeptē. qꝛ p ea ſeptē vitia ſpūalia expelluntur Pꝛimū donū ē timoꝛ dñi id ē goͤtlich foꝛcht De q̄ dͥ Eccī. i. Timoꝛ dñi initiū ſapīe. Qui timoꝛ eſt cuſtos ꝛ clauſura omniū bonoꝝ qꝺ donū coꝛdi nr̄o adueniēs mlͭa bōa ꝯfert. Pꝛimo docet mala p̄terita emendare. Eccī. i. Timoꝛ dñi expellit pcc̄m Scdō docet bona opari. Eccī. ij Qui timet deū faciet bona. i. q̄ timet deuꝫ nihil negligit. Idē Qui timēt deū: inq̄rūt q̄ bñplacita ſunt dei. Greg⁹. Deū timere eſt nulla que facienda ſunt pꝛeterire. Iſydoꝛ⁹ in ſynonimis. Timoꝛ expellit peccatū. timoꝛ repꝛimit vitium. ꝛ timoꝛ cautū facit hoīem atq̄ȝ ſollicitū. Tertio timoꝛ diſponit ꝛ habilitat coꝛda noſtra ad vitā religioſaꝫ. Eccī. ij Timoꝛ dñi p̄parat coꝛda. Et Bernardus i tractatu de ſeptē donis dicit. Connexa ſunt quidem timoꝛ ꝛ religio. ꝛ manere nō poteſt vnum ſine altero. Quarto timoꝛ dñi cōſeruat hoīem in bono. Bern̄. In ꝟitate nihil ita valet ad gratiā pꝛomerendaꝫ cōſeruandā ꝛ recuperandā q̄ȝ ſi videarꝭ nō alta ſapere. ſed ſp timere: Vnō etiā Salomon: Si in timoꝛe dñi nō tenueris te: cito ſubuertetͬ dom⁹ tua. Quinto